

هەقپەیفینا فەقیهێ تەیران و مه‌لایێ جزیری (دهق و فەوژارتن)

هێرش کهمال ریکانی*

فەقیهێ تەیران وهک ئێک ژمه‌زنه شاعرین کلاسیکین کورد بین پێشه‌نگ و نا‌قه‌کی ديار و مه‌زن د نه‌ده‌بیاتا کورمانجی دا هه‌ی، زێده‌باری نه‌و به‌ره‌مه‌ی وی یێ هه‌تا نوکه هاتیبه دیتن و به‌لافکرن، بێگومان نه‌و ژێ وه‌کی گه‌له‌ک کلاسیکین دی بین کورد هیشتا به‌ره‌مه‌ی وی ب تمامی نه‌هاتیبه دیتن و به‌لافکرن، نه‌وما هه‌ر هه‌یام هه‌یام هنده‌ک فەریژین نوی دنا‌ف ده‌ستفیسان دا ده‌ینه دیتن، یان جوداهیبین دنا‌قه‌را دانه‌یبین ده‌ستفیسان دا، ئێک ژ هه‌له‌ستین نا‌قدار نه‌و هه‌له‌سته یا وی و مه‌لایێ جزیری هاقیتیه به‌ریک و بوویه هه‌قپه‌یفینا دنا‌قه‌را وان دا، دقێ فەکۆلینێ دا دێ ده‌قی وی هه‌له‌سته‌ی دگه‌ل هه‌قه‌به‌رکنا چهند ده‌ستفیسان ده‌ینه دیارکرن، نه‌ف فەکۆلینه ل سه‌ر دوو ته‌وه‌ران هاتیبه دابه‌شکرن.

* به‌رپرسی سه‌نته‌ری قوبه‌مان بۆ فەکۆلینین به‌لکه‌نامه و ده‌ستفیسان ل به‌ه‌دینان/ ده‌زک

تہوہری ئیکے:

کورتیہک ژ ژینہ نیگارا فہقیہی تہیران.

تہوہری دووی:

ہلبہستا ہفہقیہی فہقی - مہلی.

پہیقین بزارہ:

فہقیہی تہیران، دیوان، بہریکانہیا شعری، دہق و

دہستنقیس.

تہوہری ئیکے:

کورتیہک ژ ژینہ نیگارا فہقیہی تہیران (فہقیہی

تہیران)

نافعی وی یی دروست (موحہ مہدہ)، ل سالا

(۹۵۷مش / ۱۵۴۹ز) (۱) ل گوندی (وہرہ زوز) یا سہر

ب موکسی فہ ہاتیہ سہر دونیای، ل سالا (۱۰۴۱مش

/ ۱۶۳۲ز) چویہ بہر دلؤفانیا خودی و ل گوندی

(شاندیس) یا سہر ب قہزا ہیزانی (ویلایہتا بہدلیسی)

فہ ہاتیہ فہشارتن، ہرہوکی ل سہر کئلیا گورہکی ل

گورستانہکا مہزن ل باشوری گوندی نافبری ہاتیہ

دیتن ل سہر ہاتیہ نقیسین: «هذا مرقد السعيد المرحوم

المغفور المحتاج الى رحمة الله تعالى (محمد) المشهور

فقہء تیران فی سنۃ ۱۰۴۱» (۲)

ئیکہم جار خانی د مہم و زینیدا ئامازہ ب فہقیہی

تہیران دایہ دہما دیثیت:

بینافہ رحا (مہلی جزیری)

پی حہی بکرا (عہلی حہیری)

کہیفہک وہ بدا (فہقیہی تہیران)

ہہتا ب تہبہد ہمایہ حہیران

ہرہوہسا شاعری مہزن تہمہدی خانی د مالکہکا

دیتر ژی د(مہم و زین)یدا نافعی فہقیہی تہیران ئینایہ

و کریہ میناکہکی عہشقی، ہہژی یہ بیژین کو تہف

مالکہ د دانہیین چاپکریین مہم و زینیدا نینہ و بو ئیکہم

جارہ ژ دہستنقیسہکا دانہیا سالا (۱۱۸۳ مش / ۱۷۶۹ز)

ہاتیہ وەرگرتن:

گہر چہ تو ب دہدی من خہیری

مہدحی تہ دکہم وکی حہیری (۳)

گہر چہ مہ نہن توو خزم و جیران

عہشقا تہ کرم فہقیہی طہیران (۴)

بہرہمہین فہقیہی تہیران:

فہقیہی تہیران ژ وان کلاسیکین کوردہ بین کو خودان

بہرہمہکی گہلہک بہرکہفتی و نافدار، کو ژبلی بین

ہاتیہ دیتن و بہلافکرن، مہ باوہرہ گہلہک مایہ کو

نہ ہاتیہ دیتن (چونکی بہرہوام ہر ہمایہ ہمایہ ہندک

فہپژین وی دہینہ دیتن)، بہرکارین وی بین ہتا نوکہ

ہاتیہ دیتن تہقین ل ژیرینہ:

بہیتا شیخی صہناعی:

تہف داستانہ ئیک ژ بہیتن نافدارین فہقیہی

تہیرانہ، ل سالا (۱۰۳۰ مش _ ۱۶۲۰/۱۶۲۱ز) فہاندی

ہرہوکی وی ل دووماہییا بہیتی ب پیتن تہبجہدی

ئامازہ دایہ میژویا فہاندنی (غہین و لاما ہیجرہتی:

غ (۱۰۰۰) + ل (۳۰ = ۱۰۳۰)، تہف بہیتہ ل

سالا ۱۹۶۵ رۆژہلاتناسا رۆسی مارگریٹ رۆدینکوی

(۱۹۲۶-۱۹۷۶) ل مۆسکو چاپکریو، تہف چاپکریہ ژ

(۳۱۳) چارینہیان پیکدہیت (۵)، د دیوانا فہقیہی تہیراندا

تہوا ژ بہرہفکرنا مامؤستا خالد سادینی ژ (۳۶۳)

چارینہیان پیکدہیت (۶).

ژ فان مالکان دہستپیدکەت:

گۆہبڈیرن نوطقا عاشقان

دا تہز بخونم قہی خہطی

حہمد و تہنایا خالقی

سویحان ژ شاہی قودرہتی (۷)

و ب فان مالکان ب دووماہیک دہیت:

(مکسی) ژ عشقی صوہتیہ

تہف قہولئ ل شہیخ نوو گوتیہ

حالی خوہ تیدا گوتیہ

غہین و لاما ہیجرہتی (۸)

– بەیتا بەررەیی عابد:

ئەف چیرۆکە ژ (٤٢٢) دێرە شعران پیکدەیت^(٩)،
هەتا نوکە چ دانەیین کەفئین وئ نەهاتینە دیتن، ئەو
نەبیت یا مامۆستا عەبدوررەقیب یوسف ل سالان ٢٠٠١
ژ بەر دەستنیسەکا دەستپیکە سالین شیستان ژ سەدی
بیستی چاپکری.

ژ فان مالکان دەستپیکەت:

گوھ بدنە پیری دەفتەران

دا ئەز بخونم قئ خەطی

ماذن ببی باخو مەرا

ل جوندییی دڤمەتی^(١٠)

و ب فان مالکان ب دووماهیك دەیت:

(میم و ح) ئەف بەند دگوتن

ئەم ب مەعنایی هەفتوتن

عوجبئ گشت خیران دشوتن

لەو ریاء ب کیرنەتی

فعلا خراب خو دبینی یە

عوجبئ مەکن ل دینی یە

دەربا سەرست مسکینی یە

ژ دەرویشی و حەقارەت^(١١)

– بەیتا زەمبیلفرۆشی:

بەیتا زەمبیلفرۆش^(١٢) ئیک ژ داستانی نەفەرین
فۆلکلۆری کوردی یە، هەروەسا ئیک ژ بەیتین نەفەرین
ژ فەهاندا (فەقیب تەیران)، کو فەقیب تەیران ئیکەم
کەسە د ئەدەبیاتا کوردی دا ئەف داستانە ب شعر
فەهاندا، پاشی شاعری کورد (مرادخانئ بایەزیدی
١٧٣٧_١٧٨٤ز)^(١٣) ژ هەر ل سەر شیوازی فەقیب
تەیران ئەف بەیتە ب شعر فەهاندا یە.

ئەف داستانە ژ قئ مالکی دەستپیکەت:

ئە دل وەرن دیسا ب جۆش

جارەك ژ جارا مەیمەنۆش

بکەن قصەتا زەنبیل فرۆش

دا سەح بکەن حیکایەتی^(١٤)

و ب قئ مالکی ب دووماهیك دەیت:

(میم و ح) خوەش پەهەره

کەسئ ژ من نە باوەره

نە ژ ئوممەتا پیغەمبەرە

نە لاتیقی شەفاعەتی^(١٥)

– بەیتا داستانا کەلا دمدم:

ئیک ژ داستانی نەفەرین فۆلکلۆری کوردی یە،
هەروەسا ئیک ژ بەیتین نەفەرین ژ فەهاندا (فەقیب
تەیران)، هەروەکی مەلا مەحمودئ بایەزیدی نقیسی:
حیکایەتا شەری سەر کەلا دمدمی دگەل قزلباشان
یا فەقیب تەیران (حکایا شری سر کلیا دمدمی دکل
قزلباشان کفتە فقی طیران)، ئەف داستانە ژ قئ مالکی
دەستپیکەت:

حەلال کریە تەهایی

مەزەهەبئ فە کیرنایی

ئەم دمرن نایینە رایئ

ناخەرەت خۆشترە ژ دنیایی^(١٦)

و ب قئ مالکی ب دووماهیك دەیت:

دپاش وان قیصانرا

ژ نەبی و ئەولیانرا

ژ (میم و ح) و خانرا

فاتحە ژ رووحئ وانرا^(١٧)

– بەیتا یوسف و زولەیحایی:

بەیتا یوسف و زولەیحایی ژ وان بەیتین نەفەرە کو
دناف ئەدەبیاتا فارسی ژ دا هەمی، هەر چەندە هەتا نوکە
د ئەدەبیاتا کوردی دا فەهینۆکا (یوسف و زولەیحایی)
یا شاعری کورد سەلیمئ هیزانئ هاتیبە ئیکلاکرن کو ل
سەدی (١٨ز) هاتیبە نقیسین، بەلی دگەل قئ چەندی دا

و ب فئ مالکى ب دووماهیک
دهیت:

فەقیی دەلال) ئەز عاشقم
چ بکم کو ئەز نە ناطقم
مەئمووری ئەمری خالقم
ئاه و فغانی موحبەتی (۲۱)

هەر وەسا هەلبەستا هەفەیفینا فەقی و مەلی
(جزیری) کو دئ د تەوهری دووی دا بەحس کەین، دلۆ
رابە (۲۲)....هتد.

ناسناقین فەقیی تەیران:

فەقیی تەیران ژ وان کلاسیکین کوردە یین پتر ژ
ناسناقەکی بۆ خۆ هەلبژارتی و بکارینای، ل فیری دئ
ئامازیی دەینە وان ناسناقان دگەل دیارکنا نمونەیین
پارچە شعرین وی یین ناسناق تیدا بکارهاتین، بۆ
نمونە:

– (میم و حی):

ئەف ناسناقە ژ هەمی ناسناقین دیتەر پتر بکارینایە
کو هەر ژ کورتکریا ناچی وی (موحه مەد) هاتییە
وەرگرتن، مەلایی جزیری ژ د هەلبەستا هەفەیفینا
دناقبەرا وی و فەقیی تەیراندا هەر ناسناقی وی بە(میم و
حی) دئینیت دەما دیژیت:

سەلامین مەلایکەتان بی حەدد و بی حسین
شوبهەتی ئاقین شەتان ژ (مەلا) ل (میم و حی) بن
هەلاکین ژ زەحمەتان دەرمان ژ لام و بی بن (۲۳)

– موکسی (مکسی):

ژ بەر کو فەقیی تەیران خەلکی باژیری مکسی یە
و چەندین سالان ژ ژیبی خۆ ل ویری ژیا، لەوما
بۆ خۆ کریه ئیک ژ ناسناقین خۆ یین نیاسینی، بۆ
نمونە هەر وەکی د هەلبەستا (الله چ زاتە ئەحسەنە)
دا دیژیت:

ئەو نوورەکا ئەسمانی یە دارپتە قەلبی خائفان
ژئ شەمعەیکەدا (مکسی) یە لەو بوومەنە دیمی طائفان (۲۴)

هەر دوو روژەلاتناسین ئەلمانی (ئویگین
پریم و ئالبیرت سۆسن) دناقبەرا (۱۸۶۸-
۱۸۷۰ز) ل دەقەرین کوردی نەخاسمە
توورعابدین و بۆهتان و زاخۆ گەلەک بەیت و
چیرۆک و سترانین فولکلۆری کوردی کومکربون
و ل سال ۱۸۹۰ ل سانت پیترسبورگ وەک پەرتووک د دوو
بەرگا دا چاپکرن، تیدا بەیتا زەنبیل فرۆش ژئ تیدا یە
(کو یا فەقیی تەیران)، هەر وەسا بەیتەک بناچی یوسف
و زولەیحە ژئ تیدا یە کو مامۆستا سەعید دیرەشی ل وئ
باوهری یە کو ئەفە ژئ ژ فەهاندا (فەقیی تەیرانە)ە.

بەیت ژ فئ مالکى دەستپیدکەت:

پیری یەعقوب دوازدە کور ژئ بوون
ئەو حەمی فیرسی د چیبون
زێدە یوسف، بنیامی بوون
ئەو دوازدە برانە پژمارە

و ب فئ مالکى ب دووماهیک دهیت:

ل ویر روونشتن ل واره
تەمام بوون شەش لئک هەزارە
رەحمەت ل دەیبایی گۆهدارە
ئەم دی هەم چوونە ل ماله (۱۸)

ل فیری سال (۱۰۰۶مش) هاتییە کو دبیتە بەرامبەر
(۱۵۹۷ز).

زێدەباری قان بەرەمان فەقیی تەیران چەندین
هەلبەستین دیتەر یین هەین کو هەندەک ژ وان درێژ و
ناقدارن وەکی: ئەی ئاف و ئاف (هەتا نوکە دانەییە ژ
هەمیان تامتر ژ ۸۱ مالکان پیکهیت) (۱۹) کو ژ فئ
مالکی دەستپیدکەت:

ئەی ئاف و ئاف هەی ئاف و ئاف
ما تو بە عشق و مەحبەتی
مەوج و پیلان داچی بەلاف
بی سوکوون و بی پراحتی (۲۰)

دوورنابینین کو ٹہو ہلبہستین فہقیی تہیران ناسناقی (مکسی) بکارینای نشان بن کول مکسی فہاندینہ ٹانکو فہقیی تہیران ل وی دەمی ل مکسی بیت.

– فہقیی تہیران (فہقی، فہقیی تہیرا):

ہر چہندہ ب فی ناسناقی بہرنیاس بوویہ (فہقیی تہیران/ فہقیی تہیران)، بہلی ٹہف ناسناقہ گہلہک کیم بکارینایہ، بو نمونہ دیژیت:

نہساختی برینان ٹہزم
تازی یح عوریان ٹہزم
ٹی ب کول و دہردان ٹہزم
مہجروح ژ قہهران ٹہزم
رہبہنی دیران ٹہزم
(فہقیی تہیران) ٹہزم (۲۵)

تہوہری دووی:

ہلبہستا ہفہیہینا فہقی – مہلی:

ہلبہستا ہفہیہینی یان بہریکان و ہافیتنہ بہریکا شعری دناقہرا شاعراندا ، ٹیک ژ جورین بہریہلاقہ د ناقہرا کلاسیکین پیشہنگین کورد دا، ٹہف چہندہ زی د ناف ٹہدہبیاتا کوردی دا نہخاسمہ یا کرمانجی دا زووی سہرہلدایہ و فہقی و مہلی دبنہ پیشہنگین فی چہندی کو ہلبہستا ہفہیہینا فہقی و مہلی ٹیک ژ ہلبہستین ناقدارہ ٹہوال سال (۱۰۳۱ مش / ۱۶۲۱ز) ہاتیہ فہاندن ہرہوکی فہقی دیژیت:

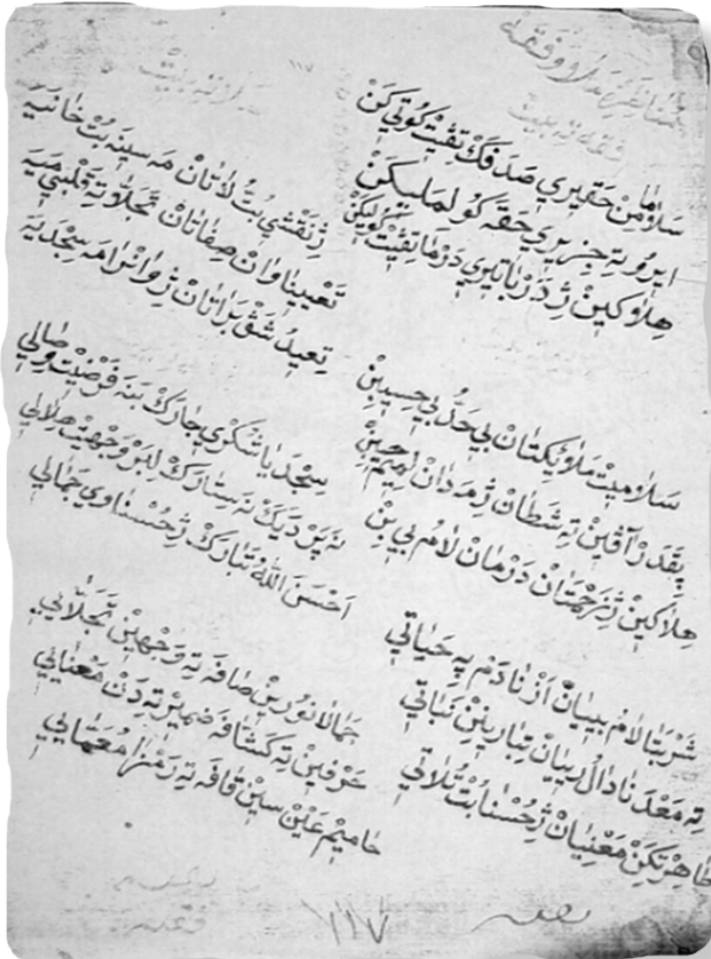
برینداری عشقیمہ دوورم ژ سہا نہان دزانن مہدداحی کیمہ د ہزار و یہک و سہان ٹہناخوانی (مہلی) مہ ل ہموو عہرد و جہان (۲۶)

پاشی ل دەستیکیکن سالین سیہان ژ سہدی ہفدی ٹانکو دناقہرا (۱۶۳۴_۱۶۳۹ز) ٹہف جورہ بہریکانہ دناقہرا مہلابی جزیری و میری ہکاری (عیمادہددین ہکاری) زی دا ٹہوی ناسناقی وی (صہبوری) ہبوویہ، پاشی ل سہدی ہژدی دناقہرا مہلابی باتہیی و مہلا مہنصوری گیرگاشی دا... ہتد.

ژ دەستنقیسین ہلبہستا فہقی – مہلی:

دیوانا شاعری مہزنی کورد مہلابی جزیری (۱۵۶۷_۱۶۴۰ز) ژ وان دیوانایہ بین پتر ژ ہر دیوانہکا دیتر یا کلاسیک ہاتیہ نہسخ کرن، ٹانکو چہندین دانہیین وی بین ہمین و زانا و مہلا و فہقیی کورد گرنگیہکا باش پیدایہ، ل فیڑی دی ل سہر چہند دانہیہکین دیوانا مہلابی جزیری راوہستین، نہخاسمہ ل سہر وان بابہتین گریدای فہقیی تہیران فہقی، ٹانکو ٹہف ہلبہستا ہفہیہینا فہقی - مہلی، د گہل ہندہک ژ دەستنقیسین کەشکول کو ٹہف ہلبہستا ناقبری تیدا ہاتی.

- کەشکولا محمد بن مسیحا ٹہوال سال (۱۱۸۱مش / ۱۷۶۷ز) ژلابی (محمہمد کوری مہسیحا) ہاتیہ نقیسین و مہ ہیملی وی (م.م) دانایہ، ہر چہندہ ماموستا عہدوررہقیب یوسف بو پرتووکا خو (دیوانا کرمانجی، بہغدا: ۱۹۷۲) مفا ژ فی دەستنقیسی وەرگرتی یہ، بہلی مہ بو ہفہیہرکرتی پشتگہرمی ل سہر دەستنقیسی بخو کریہ.

کماله
 جا اما میا خاص بی بد... خان مجبور...
 خرقه که شلوی قدی بدی...
 جنان... نایب بر قلمی بخوان آن زی...
 صفتین به محبوبان لداغیت کصابت
 نسرين کل طبعك تتحوت باغی کلان
 قوتی ز بو قلوبان کلاوق قند تاتین
 ژ نسرين ورتک بسمه مضا جودلان
 ز تعویا مد حاخوبان عاشق زین بیه...
 عرو حوا یی سبکه جیسر ژ صد...
 عاشق بی وصف مدخان رفراقی تصیری
 نسیم بدت روان ترخان بلبل خهی کوی
 لوصفیا اورقان تیر نیش آفا حیای
 خون دی در دیت ز جرخان بداعین کل...
 دشت پدست ز طبعان ملک سینه جنان
 بلبلان وی کلسلی ژ اول هورته بیژن
 حنا ابد زمعدنی گوهرن دابرین
 نیشانه افغان تیر نیش آفا حیای
 خرقه کی ژ وصفاتی عالم نیک نار پرین
 چشای نی شکر نایب قند تیرین
 نطقا نه خو گوهره صد بار گوهر ترین
 کلم زدی بخوان

ژ دهستنیفسا که شکولا محمد بن مسیحا (۱۱۸۱مش / ۱۷۸۲ز)

- دیوانا مه لایب جزیری ژ دهستنیفسا (محهمده
 نه سمهر خو شابی) یه ههروه کی ل سهر پهراویزی د پهری
 (۳۸) دا هاتییه نفیسن: (لحرب العلم بالمرکب الاحمر
 علی قرطاس الابيض کاتبه محمد الاسمر الخوشابی
 وطنا آه)، (۷۳) پهر ژ دهستنیفسی ماینه، ثانکو
 لاپه رین دووماهیج ژ دهستنیفسی دکیمن، چونکی
 نیشانا بهر دووماهیج ل لاپه ره (۷۳) یا دیاره کو تمامه تیا
 شه شمالکیا په مزانی جزیری یه ل سهر غه زله کا جزیری،
 ل سالا (۱۲۸۳مش / ۱۸۷۲ز) هاتییه نفیسن، ل پهری
 دووی دا کو دیوان دهستیدکته تئف ناقونیشانه هاتییه
 دانان: (هزا دیوان شیخ احمد جزیری رحمة الله علیه) و
 دیوان ب هه لبه ستا (الله سه هر گه ها ته زه ل) دهستیدکته
 و ب شه شمالکیا په مزانی جزیری ل غه زله کا مه لایب
 جزیری ب دووماهیک دهیت، تئف هه فیه یقینه هو سا دایه
 نیاسین:

(بیت مکامله فقه طیران مع شیخ احمد رحمهما الله
 تعالی ابتداء فقه کفت)

- دیوانا جزیری ههوا ل سالا (۱۹۰۴) ژ لایب

روژه هه لاتناسی ئه لمانی (مارتن هارتمان) فه هاتییه
 چاپکرن (۲۷) و مه هیما یی وی (هه) دانایه.
 - دیوانا مه لایب جزیری ههوا ژ لایب ماموستا ته حسین
 نیسرا هیم دو سکی ل سالا (۲۰۲۰) هاتییه چاپکرن مه
 هیما یی وی (ت) دانایه.
 مه ده قی قی هه فیه یقینی ژ دهستنیفسا محهمده
 کوپی مه سیحا کریه بنگه هه و دگه ل چه ندین دهستنیفیس
 و چاپکریین دیوانا جزیری دا ییین ل ژووری مه دیارکریین
 یا هه فیه رگری و پهراویزین ژیرا داناین.

د بخاران لفظ در اورد
 ملا را فتح کو تا ده
 زینغرت ز شکر جباری
 ز بعضی تاغری نینو
 بدقی بین صد اشعار
 ربیبی طرقت القسی
 زینغرت ز شکر جباری
 بغواصی کهر جباری
 دخی شرح تفسیران
 فودر بلایان وه نا ییخ
 ز میرو بکلین جباران
 غلاق میراها عمادینم
 دینغرت ز شکر جباری
 دینغرت ز شکر جباری
 دینغرت ز شکر جباری
 دینغرت ز شکر جباری
 دینغرت ز شکر جباری
 دینغرت ز شکر جباری
 دینغرت ز شکر جباری
 دینغرت ز شکر جباری
 دینغرت ز شکر جباری
 دینغرت ز شکر جباری

دیوانا مه لایب جزیری ب دهستنیفسا (محهمده نه سمهری خوشابی) (۱۸۷۲ز)

ھندەك پەراويزىن خۇشابى ل سەر ھەلبەستافەقى

- مەلى:

دەستىقىسا خۇشابى دا ل سەر قى ھەلبەستى د
ھندەك مالكان دا پەراويز ل سەر ھندەك پەيقان دياركرينه
وہك دياركرنا رامن و مەبەستى، لەوما دى ل قىرى بۇ
نمونه نامازە دەينه ھندەك ژ وان:

- دوومير: (ای دائم) ئانكو ب رامن بەردەوام.

- كەزمە: سەرتير. (سەرى تيرى / تير كفانى).

- بۇ مالكا (ژ عەين و قاف و شينن) پەيقا (عشق)

ھاتىيە دانان ئانكو ئەف پىتىن ھەنى كورتكرين پەيقا
(عشق)ن.

- موھدار بى تە بيتن: ل سەر پەيقا (بى تە بيتن)

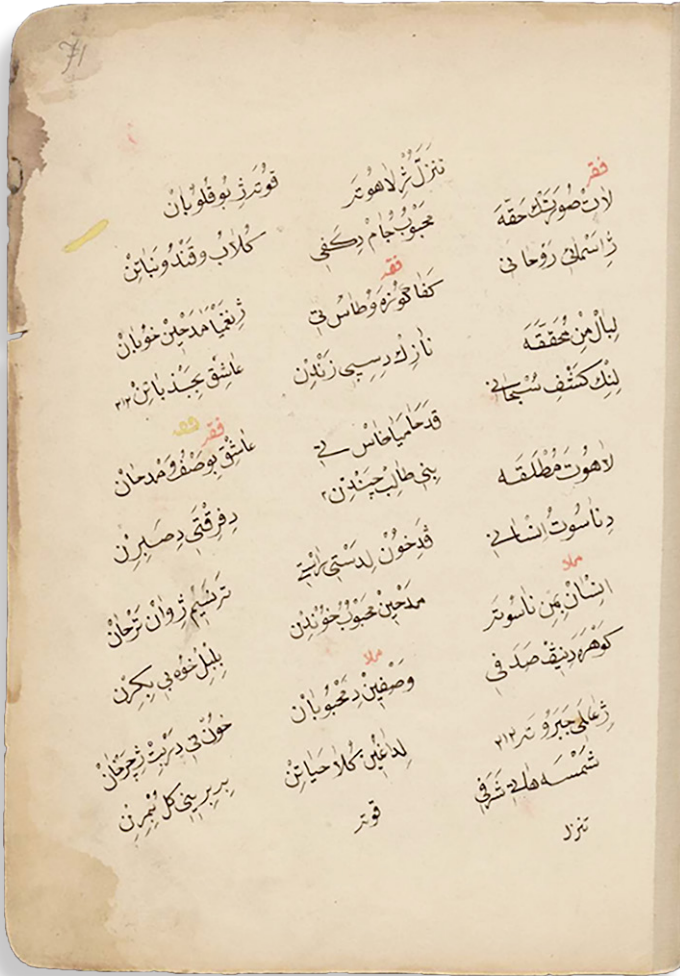
ھاتىيە نقيسين (بى قەران).

- تووتاك: (اسم طير عاشق) ئانكو ناقي بالندەيەكى

عاشقە.

- گوئين: پاپوك (اسم طير) ئانكو ناقي بالندەيەكى

يە.

ديوانا مەلایى جزیرى ب دەستىقىسا (مەمەد ئەسەرى خۇشابى) (۱۸۷۲ز)

ھەلبەستا ھەقپەيقىنا

فەقەھ تەيران دگەل مەلایى جزیرى

فەقى:

سەلاما من ھەقىرى
صەدەفەك تقيت كو تيگەن^(۲۸)
ئىرو ت^(۲۹) جزیرى
ھەققەل (مەلى) كەن
ھىلاكىن ژ دەريا تيرى^(۳۰)
دەرما تقيت كو ليگەن^(۳۱)

مەلا:

سەلاميت^(۳۲) مەلايگە تان
بى ھەدد و بى حسيپ^(۳۳)
پ قەدەر^(۳۴) ئاقيت شەتان
ژ مەدا^(۳۵) ل (مىم و حى) بن
ھىلاكىن ژ زەھمەتان
دەرمان^(۳۶) لام و بى بن

فەقى:

شەربەتا لام و بىيان
ئەزنادەم پ^(۳۷) ھىياتى
ت مەعدەنا^(۳۸) دال و ريان
ت بارينن^(۳۹) نەباتى
ظاھرت كەن مەعنىيان^(۴۰)
ژ ھوسنا بوت تۆلاتى

مہلا:

ژ نہ قشی بوت و لاتان
مہ سینہ ہ بوتخانہ یہ
تہ عینا وان صیفاتان (۴۱)
تہ جہلات قہ لبی مہ یہ
ت (۴۲) عیدوشہ ف بہراتان
ژ وان را مہ سجدہ یہ

فہقی:

سجدہ یا شوکری جارہک
بہ نہ فہرضیت وصالی (۴۳)
نہ پەر دہیہ ک نہ ستارہک (۴۴)
ل بہر وہ جہیت ہیلالی
(أحسن الله تبارک)
ژ حوسنا (۴۵) وی جہمالی

مہلا:

جہمالا نوورین صافہ
ت (۴۶) وہ جہین تہ جہلالی
حہرفین ت کہ شفافہ (۴۷)
ضہ میرت دہن مہ عنای (۴۸)
حامیم عہین سین قافہ (۴۹)
ت رہمزا موعہ ممای (۵۰)

فہقی:

حییت تہ ہ فت حامیمان (۵۱)
نوقطان (۵۲) لی پہیدا کہن
ئیسیت ت دوو طاسیمان (۵۳)
میمان (۵۴) ژئی جودا کہن
پاقینہ سہر جہ جیمان (۵۵)
عشقی ژئی پہیدا کہن (۵۶)

مہلا:

کہ وکہ بہ دیم بہ ششہرہ
نوورہ کہ (۷۴) مونہ ززہ تہ تی
چہ حوسنہک موصوہ وورہ
ئیسہ کہ ژ (اللہ) تی (۷۵)
یہ قین پ خوہ مہ ظہرہ
چہر خہ کہ (۷۶) صد خہر گہہ تی

فہقی:

خہر گہہ پ من حیجابہ
ستارت کہ ت جہمالی
عہ قری رہش خو نیقابہ (۷۷)
نہ دی کہم ژ ہیلالی (۷۸)
پہروانہ لہو پ عہ ذابہ
مہ جوورہ ژ شہمالی (۷۹)

مہلا:

شہمالا ژ (۸۰) عہینی نوورہ
شہ فہق کولی ستارتی (۸۱)
پہروانہ بی دستوورہ
ل (۸۲) چہرخی سہ مادار تی
حہیرانی سہرا غہ فوورہ
لہو جانفیدایی یار تی

فہقی:

یاری حہقیقہ ت (۸۳) خالکہ
چین جانفیدا دا فیکہ قین (۸۴)
راستہ و دوروستہ و صادقہ (۸۵)
چہرہنگ ف شوونہ ری کہ قین (۸۶)
قہنجہ ولہ طیفہ و لایقہ (۸۷)
ت باغی ئیرہم دا فیکہ قین (۸۸)

مہلا:

ہہ فت خومی تہ ژری بادہ
ت (۵۷) مہیکہ دہیا قہ دہمی
خوما کو من ژئی مرادہ (۵۸)
عشق ریٹہ (۵۹) جاما جہمی
لہو حی کونون لی و صادہ (۶۰)
فہیضی ژئی دا قہ لہم (۶۱)

فہقی:

ساقی خہ مرا تہ زہ لی
نوورو (۶۲) قہ لہم ژئی ٹا فراند
دار پیتہ (۶۳) لہو حائہ ووہ لی
رزق ونہ صیب پی قہ دراند (۶۴)
تہو بوو مورادا مائیلی (۶۵)
نہ قشی مہ جاز پی صہ ووراند (۶۶)

مہلا:

نہ قشی مہ جاز طلسمہ
مہ ظہر ژرہنگ مورثاتی
سوورہ ت لبال من (۶۷) ئیسہ
موسہ ممایہ ت موجہ لاتی (۶۸)
حہرفین ت نوورین جیسہ
کاف ہایہ ت (۶۹) ئایاتی

فہقی:

کاف ہا (۷۰) ئیسمی کوورہ
طوغرایہ ت تہ نزلی
جیسہ خو کووہی (۷۱) طوورہ
ت مہ عنای و تہ ئولی (۷۲)
جہمال ژ (۷۳) عہینی نوورہ
کہ وکہ بہ ت قہ ندیلی

مەلە:

باغى ژ نور وەرەق لى (۸۹)
ياردى لوى (۹۰) ظوهورىت
سىپىدەيا (۹۱) شە فەق لى
مەظھەر ژ عەينى نورىت
پەرتەوژ حوسنا (۹۲) حەق لى
دا عەكسە بى قوصور بىت

فەقى:

عەكسى ژ حەق تىبىن (۹۳)
ل (۹۴) وەجھىن ت مەحبوبان
ل حالەك (۹۵) ئەم نامىن
ژ سىرپا وان مەطلوبان
گەت نالىن گەت خونىن (۹۶)
دوورىن ژ وەصلا خوبان

مەلە:

فرىادژ دەستى فەرقى
ت دوورىن ژى سۆلطانان
تىرە ژ لەونى بەرقى
ھەبەتا وان خاقانان (۹۷)
رۆژە (۹۸) ھاتىبە شەرقى
ت نالىن ژ كۆفانان (۹۹)

فەقى:

كۆفانىت (۱۰۰) مېھىرداران
بى حەدد و بى ئەژمارن
تىرىت وان حىساران (۱۰۱)
سەد جارن (۱۰۲) سەد هزارن
غەدەنگىن ت نووباران (۱۰۳)
نەھىن و خەف ت بارن

مەلە:

ئاوورىن جووتى (۱۲۲) بەلەك
بەرقەكە (۱۲۳) ژ سەماواتى
خۆرشىدە چەرخا (۱۲۴) فەلەك
ھاتىبە (۱۲۵) نىف مورئاتى
ئىنسانەپ (۱۲۶) صوورەت مەلەك
يا جوورىە ت جەنناتى (۱۲۷)

مەلە:

نەھىنى دل ت رەشىن (۱۰۴)
تىرىن ت سىياھ (۱۰۵) گۆشان
دوومىرپ غەضب (۱۰۶) ت كەشىن
ل (۱۰۷) قەتلا مە بېھۆشان
ژ قاف و واو و سىن (۱۰۸)
غەدەنگىن ئەسودە پۆشان (۱۰۹)

فەقى:

دوونون ت سىياھ رەنگن
وان سەرل من ت كىشان (۱۱۰)
ضەرىن ت وان (۱۱۱) غەدەنگن
ل قەلبى مە دەرويشان
عاشق ژ دەست پ ھەنگن (۱۱۲)
ژ داغ و زەجر و ئىشان

مەلە:

داغىن ت پوړ ت كولن (۱۱۳)
خەبەر ژى نائىن گوتن (۱۱۴)
يەنگىيان دەرب (۱۱۵) ل دلن
ھناف ژبەرت صووتن (۱۱۶)
كەماندار ت رەش قاتلن
كەزمە ل دل پ جووتن (۱۱۷)

فەقى:

كەزمەبىن عەين و صادان
پ ئىشارەت (۱۱۸) و رەمزوسورن
كەشاندىن و گۆشە بادان
مەحبوب ت تىر ئاقرن (۱۱۹)
تىرىن ت وان (۱۲۰) جەللادان
باطن ت دل ت فرن (۱۲۱)

فەقى:

جوورى (۱۲۸) تىك جەما بن
پەرى ھەم توى (۱۲۹) گاقى
ھەموت (۱۳۰) رەنگ چرابن
نئىكى شەمس و طاقى (۱۳۱)
ژ شەرما خوبا نابن
ژ حوسنا وى گولباقى

مەلە:

وان شەرمە (۱۳۲) ژ دىم زەرى
عەقرەبان دەرب ل دل دان
خورشىدو ماھوموشتەرى (۱۳۳)
پىرۆ ت (۱۳۴) موقابل دان
ئىنسانەپ شەك (۱۳۵) پەرى
يان جوورىە (۱۳۶) صوورەت ولدان

فەقى:

پىرۆ يەشىن (۱۳۷) خالنى
ت عەقدا شورەبىيى
دوورۆژن (۱۳۸) دو ھىلالنى
ل (۱۳۹) دىمى وى لەبىيى
بى وەصف و بى مثالنى
ت پەمزا (۱۴۰) شە كەرخايى

مہلا:

پ رہمز و گوفت و سوپرآن
نہباتی ٹہوت (۱۴۱) ریژن
عشوہیین لہعل و دورپران
لونلوء شہکەر بوہیژن (۱۴۲)
غہدہنگین ت ناووران (۱۴۳)
عاشقان ت پەرپژن (۱۴۴)

فہقی:

عاشقین لہب و لیقان
شاباشہ (۱۴۵) ژ خودی را
سہلوہیا بہ و سیقان
بہلچہن (۱۴۶) ژزیف و زیرا
حہامن خہوی ت (۱۴۷) شیقان
ل (۱۴۸) کہسی موحبت فیرا

مہلا:

کہسی کوئیک ت قیتن (۱۴۹)
صوہتیہ پ ٹولفہتی
شہقان کو (۱۵۰) خہو تیتن
ژ تیرا مووحیبہتی (۱۵۱)
عاشق ل پہی وی تیتن (۱۵۲)
ژ جہزہ و ژ فیرقہتی (۱۵۳)

فہقی:

فیراق تیک حیرقہتہ
بہعیہ ژ (۱۵۴) خہیالی
تووتاکہ پ زہمہتہ (۱۵۵)
بولبول ژ بہر (۱۵۶) جہمالی
گوییہ قہط خہو (۱۵۷) ناکہتہ
کو دوورہ (۱۵۸) ژ وصالی

مہلا:

واحد ذاتہک فہردہ
تہجہللات وان (۱۷۷) صیفاتان
ل عہینی (۱۷۸) دل نہظہردہ
ل جوملہی (۱۷۹) تہعییناتان
تہوہہووم بوویہ پہردہ
ب ٹیسمی بوت و لاتان

فہقی:

لات صوورہتہک حہققہ
ژ ٹہسمائیٹ حہققانی (۱۸۰)
ل بال من مووحہققہ
ت نیٹف کہشفا (۱۸۱) سوہحانی
لاہووتہ (۱۸۲) ہہر موطلہقہ
ت ناسووتا و (۱۸۳) ٹنسانی

مہلا:

ٹینسان پ من ناسووتہ
گہوہرت نیٹف صہدہفی
ژ عالہما جہبہرووتہ
شہمسہ ہاتیہ (۱۸۴) شہرہفی
تہنہزول ژ لاہووتہ
مہحبوبہ جامت کہ فی (۱۸۵)

فہقی:

کہ فاکوکوس (۱۸۶) وطاس تی
نازک و سپی (۱۸۷) زہندن
جاما (۱۸۸) مہیا خاص تی
بنیژن (۱۸۹) طالب چہندن
قہخون ژ (۱۹۰) دہستی راستی
پ مہدحان مہحبوب خوٹن (۱۹۱)

مہلا:

زہحمہت پ من وصالہ
عاشق ژ بہر جہذہتی
لہوتیت (۱۵۹) پ دہرد و حالہ
ژ بہر بہرقا (۱۶۰) شہعشہعہتی
دہما کو تیت (۱۶۱) شہمالہ
نہظہر دہ (۱۶۲) پہروانہتی

فہقی:

پہروانہ لہوت مریت (۱۶۳)
خوش نینہ ٹہو پ ژینی
ضہعیفہ خو ناگریت (۱۶۴)
تیژہ (۱۶۵) بہرقا ٹہقینی
ت پہردی ناصہبریت (۱۶۶)
پہردہ (۱۶۷) کہمالا دینی

مہلا:

پہروانہ لہوت صوژی (۱۶۸)
ژ لہمعہیا جہذباتی
فیدا دکرن عومر (۱۶۹) وژی
ت کہشفا سہبہحاتی (۱۷۰)
کو دا ژ نووقہ قہژی
باقی بیت ت (۱۷۱) حہیاتی

فہقی:

حہیات پ من (۱۷۲) وہصلہ
دوولات گہر بین (۱۷۳) لاتہک
موراد پ خو ہہر (۱۷۴) ٹہصلہ
تیکدا بنہ (۱۷۵) صیفاتہک
ژ ہہوئییک نینہ (۱۷۶) فہصلہ
واحد بمینت ذاتہک

مہلا:

وہ صفین ت (۱۹۲) مہ حبیبان
ل داغیت کول (۱۹۳) حیاتن
قووتہ ژ بو قولوبان
گولاف (۱۹۴) وقند و نہ باتن
ژ نہ غمہ یا مہ دحا (۱۹۵) خوبان
عاشق ژ بہرپ جہ ذباتن (۱۹۶)

فہقی:

عاشق پ و ہ صف و مہ دحان
ت فیرقہ تی ت صہ بیری (۱۹۷)
نہ سیم بیٹ (۱۹۸) ژ وان تہ رحان
بولبول خوہی بگری (۱۹۹)
خون دئی (۲۰۰) دہر بیت ژ چہ رحان
پ داغین کول بممری (۲۰۱)

مہلا:

بولبولین وی گولشہ نی
ژ نہ زہل ئەو (۲۰۲) ہر ت بیژن
حہ تتا نہ بہد ژ مہ عدہ نی (۲۰۳)
گہ و ہہ ران دا بریژن (۲۰۴)
حہ رفہ کی ژ و ہ صفان تنی (۲۰۵)
عالہم تیک (۲۰۶) ناپہر بیژن

فہقی:

جہ ما کەن تیک عالہمی
ہہ مووان پ ئوستاد کەن (۲۰۷)
حہ رفہ ک ژ لہ وحی قیدہ می
بینی پ شہرح سواد کەن (۲۰۸)
نائیتہ (۲۰۹) بہر قہلہ می
بہ حران ئەرپ (۲۱۰) میداد کەن

فہقی:

گولم ت دەستی خاران
پ ئسمی (موحہ مہد) ناقم
بولبولم ت گولزاران
ژ عشقی لہو زہر باقم
ت پرمزا میہر داران
تو پوژی ئەز حہ طاقم

مہلا:

دوورم ژ گولیت ب خونا قہ
لہو زہوی (۲۱۷) شو بہت بہم
سووسنا عہرہ ق ژ طلا قہ
ت فورقہ تی ت پڑہم (۲۱۸)
ئیرۆژ میہر داران تہ قاقہ (۲۱۹)
تو حہ طاقی ئەز سہم

فہقی:

برینداری عشقی مہ
دوورم ژ سہا نہان (۲۲۰)
تزانن (۲۲۱) مہ دداحی کی مہ
ت ہزار و یەک و سہان
شہ ناخوانی (مہ لی) مہ
ل ہہ موو عہرد و جہان

مہلا:

چہندی کوتگہرہم (۲۲۲)
تکیشم صہ برو خیری (۲۲۳)
شو بہتہ تی چہنگ و ژہم
ہیلاکم ژ دہر با تیری
شہ ناخوانی (فہ قہ ہم)
ئیرۆکەت جزیری (۲۲۴)

مہلا:

نہ سرین و گول طہ بہ قہ ک
سہ حہر ژ باغی گولان
ژ نہ ستہ ران و ہرہ قہ ک
بہ سہ مہ صاحب دلان
عور فخواہی سہ بہ قہ ک
چیتہرہ ژ صہد سجالان (۲۱۱)

فہقی:

ئہ حسہن ژ تہ و سہ بہ قان (۲۱۲)
قہلہم ژ قہند و نہ باتی
ل صہ حیفہ یا و ہرہ قان
ت پریژیت (۲۱۳) ئاقا حہ یاتی
دہست پ دەست ژ ی طہ بہ قان
مہلہ ک ت بہنہ (۲۱۴) جہ ننتی

مہلا:

نہ فہسا تہ ژ عہ نہرہ
زوباد و مسک ت ریژن
چہ شاخ و (۲۱۵) نہیشہ ککہرہ
نہ بات و قہند ت ریژن
نوطقا تہ خوو گہ و ہرہ
صہ بار گہ و ہرہ ت ریژن (۲۱۶)

ئىستانبۇلدا تۇرغان

ئىكەن: دەستىقىس

- كەشكۇلا محمد بن مىسح، دەستىقىس ، (۱۱۸۱ مش / ۱۷۶۷ز).
- مەحمۇد (ناسخ)، فەقىھ تەيران، شىخى سەنعانى، دەستىقىس، (۱۲۰۳ مش / ۱۷۸۸ز).
- سەلىم (ناسخ) ، ئەحمەد خانى، مەم و زىن، (دەستىقىس: ۱۱۸۳مش / ۱۷۶۹ز).
- مەلا مەحمۇد بايەزىدى ، مۇجەمە غزىياتىد شىرايد كورمانجان ، دەستىقىس ، (مىژوويا نىقىسىنى نىنە).
- (مەلا مستەفا «مەلا مەحمۇد بايەزىدى»، دەستىقىس، زەنىيل فرۇش، (۱۲۷۶مش / ۱۸۵۹ز).
- مەلا مەحمۇد بايەزىدى، فەقىھ تەيران، ئەى ئاف و ئاف، دەستىقىس، (ئەرزەرۇم: ۱۲۸۲مش / ۱۸۶۵ز).
- مەمەد ئەسمەرى خۇشاقى (ناسخ)، دىوانا مەلاين جىزىرى، دەستىقىس (۱۸۷۲).
- دەستىقىس: مەمەد سىراجەددىن كورئ مەلا عەبدولھەكىم، (۱۳۷۷ مش / ۱۹۶۱).

دوو: پەرتووك

- تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى، ل باغى فەقىھ تەيران، ژ وەشانىن پەرتووكخانەيا نوورسىن - دھۆك، (دھۆك: ۲۰۱۸).
- تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى، دىوانا مەلاين جىزىرى، ژ وەشانىن پەرتووكخانەيا جىزىرى - دھۆك، (دھۆك: ۲۰۲۰).
- تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى، باغى ئىرەم گەشتەك دىئاف گولزارا شىرا كرمانجى دا، سەنتەرى زاخۇ بۇ فەقەللىن كوردى - زانكۇيا زاخۇ، چ ۱، (دھۆك: ۲۰۱۹).
- سەئىد دىرەشى - پىزانى ئالىخان، دىوانا فەقى تەيران، پرتا يەكى، (بەغدا: ۱۹۸۹).
- سەئىد دىرەشى، بەرمايىت دىوانا فەقى تەيران، سەنتەرى فەقەللىن كوردى و پاراستنا بەلگەنامەيان

زانكۇيا دھۆك، (دھۆك: ۲۰۱۱).

- ئويگىن پىرىم - ئالبىرت سۇسنى، فەقىھسىتۇكىت كوردى چىرۇك و ستران، سەئىد دىرەشى (فەقەللىن و بەرھەفكرن)، رىقەبەريا چاپ و بەلاقكرنى - دھۆك، (دھۆك: ۲۰۱۲)
- عبدالرەقىب يوسىف (بەلاقكرن)، فەقىھ تەيران، بەررىسىنى عابىد، دەرگى چاپ و بلاوكردەئەى ئاراس، چاپى يەكەم، (ھەولئىر: ۲۰۰۱).
- وەصفى ھەسەن رىدىنى، بەيتا زەمبىل فرۇش دىرۇك - وارگەھ - چەند دەق، دەرگەھ سىپىرىز بۇ چاپ و وەشانى - دھۆك، چ ۱، (دھۆك : ۲۰۰۸).
- M.Xalid Sadini, Feqiyê Teyran Jiyan berhem û Helbestên wî, Çapa Çarem, Nûbihar. Istanbul: 2010.
- MARTINHARTMANN, GEZIRET IBN OMAR GENANNT MALAI GIZRI , BERLIN: 1904.

سى: گۇفارا

- عبدالرەقىب يوسىف، دەستىقىسى بەررىسىنى عابىد لە بەرھەمى فەقىھ تەيران، گۇفارى نوسەرى كورد، ژمارە (۲)، خولى دووھم ۱۹۷۹.
- م. خالد سادىنى، چەند مەسەلەيەك د راستا فەقىھ تەيران دا، گۇفارا دىرۇك، ژ (۲)، پايىزا ۲۰۱۳.
- Abdurrahman Adak - Yusuf Baluken - Hayrullah Acar. Gora Feqiyê Teyran, kovara Nûbihar Akadimi, jimar 1, sal 1, 2014.

پەراوئىز

- (۱) سەئىد دىرەشى، بەرمايىت دىوانا فەقىھ تەيران، سەنتەرى فەقەللىن كوردى و پاراستنا بەلگەنامەيان زانكۇيا دھۆك، (دھۆك: ۲۰۱۱)، ل ۶۷۶۳.
- (۲) م. خالد سادىنى، چەند مەسەلەيەك د راستا فەقىھ تەيراندا، گۇفارا دىرۇك، ژ (۲)، پايىزا ۲۰۱۳، ل ۱۰۱_۱۰۲.
- Abdurrahman Adak_ Yusuf Baluken_ Hayrullah Acar. Gora Feqiyê Teyran, kovara Nûbihar Akadimi, jimar ۱, sal ۱, ۲۰۱۴, L. ۱۱۵.

(۳) ئەحمەدئى خانى، مەم و زىن، سەلىم (ناسخ)، (دەستئىقىس : ۱۱۸۳مىش / ۱۷۶۹ز)، ل ۶۵.

(۴) ھەمان ئۆيدەر، ل ۶۵.

(۵) سەئىد دېرەشى _ پىزانى ئالىخان، ديوانا فەقى تەيران، پىرتا يەكى، (بەغدا : ۱۹۸۹)، ل ۲۱.

(6) M.Xalid Sadini , Feqiyê Teyran Jiyan berhem û Helbestên wî, Çapa Çarem , Nûbihar. Istanbul: 2010 , L. 336 .

(۷) مەحمود (ناسخ)، فەقى تەيران، شىخى سەئەنى، دەستئىقىس، (۱۲۰۳ مىش / ۱۷۸۸ز)، ل ۱.

(۸) ھەمان ئۆيدەر ، ل ۴۱.

(۹) عبدالرەقىب يوسىف، دەستئىقىس بەرەسى عابد لە بەرەمى فەقى تەيران، گوڤارى نوسەرى كورد، ژمارە (۲)، خولى دووم ۱۹۷۹، ل ۸۰.

(۱۰) عبدالرەقىب يوسىف (بەلاڤكرن)، فەقى تەيران، بەرەسى عابيد، دەزگای چاپ و بلاكردنەوى ناراس، چاپى يەكەم، (ھەولير: ۲۰۰۱)، ل ۳۰.

(۱۱) ھەمان ئۆيدەر، ل ۷۲.

(۱۲) فەكۆلەر ئەرمەنى (ژاكلىن موسەيليان) نامەيا دكتورايى ل سەر (زەمبىلفرۆش) ل موسكۆ وەرگرتى يە، ناڤيرىي (دەھ) دەڤت فۆلكلورى پىن بەيتا زەمبىلفرۆش دگەل دەقى يا فەقى تەيران و مرادخانى بايەزىدى ھەڤەرەرىيە، ل سالا ۱۹۸۳ وەك پەرتووك ھاتىيە چاپكرن.

بىنرە: وەصفى ھەسەن رەڤىنى، بەيتا زەمبىل فرۆش (ديروك _ وارگەھ _ چەند دەق)، دەزگەھا سپىرۆز بۆ چاپ و وەشانى _ دەھك، ج ۱، (دەھك : ۲۰۰۸)، ل ۲۴_۲۵.

(۱۳) مرادخانى بايەزىدى ل سالا ۱۷۷۶ز بەيتا زەمبىل فرۆش يا فەھاندى ھەروەكى وى بخو د دووماھىك مالك دا دياركرى:

پاشى ھەزارا ھجرىيە

(مرادخان) دىت سەرھاتىيە

ب شعر و گۆتەنەكا خۆش

نانكۆ (۱۱۹۰مىش) كو دىبىتە (۱۷۷۶ز)

. بىنرە: تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى، باغى ئىرەم گەشتەك دناڤ گولزارا شعرا كرمانجى دا، سەنتەرى زاخۆ بۆ فەكۆلپىن كوردى _ زانكۆيا زاخۆ، ج ۱، (دەھك : ۲۰۱۹)، ل ۷۷.

(۱۴) فەقى فىظ اللە (ناسخ)، فەقى تەيران، زەمبىل فرۆش، دەستئىقىس، (۱۲۷۲ مىش / ۱۸۵۵)، ل ۱۷.

(۱۵) ھەمان ئۆيدەر، ل ۲۱. ددانەبەكا دىتەر دا ئەڤ مالكە ب فى رەنگى ھاتىيە:

ئەي (مىم و حى) خوەش دەفتەرە ھەر چى ژ من نەباوەرە
نە ژ ئومەتە تا پىغەمبەرە نە موستەحەقق شەفاعەتە.

(تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى، باغى ئىرەم، ل ۷۶).

ددانەبەكا دىتەر دا ب فى رەنگى ھاتىيە:

يا موھەممەد ھەچى ژ من نە باوەرە

بزان نە ژ ئومەتە تا پىغەمبەرە

ئەو بى ھىڤىە ژ شەفاعەتە. (مەلا مستەفا

«مەلا مەحمود بايەزىدى»، دەستئىقىس، زەمبىل فرۆش، (۱۲۷۶مىش / ۱۸۵۹ز)، ل ۱۰۷.

(۱۶) مەلا مەحمودئى بايەزىدى، مەجمعا غزلىياتىد شعرايد كورمانجان، دەستئىقىس، (مىژوويا نڤىسىنى نىنە)، ل ۶۴.

(۱۷) ھەمان ئۆيدەر، ل ۶۹.

(۱۸) ئويگىن پىرەم _ ئالىيرت سۆس، فېڤىڤىستۆڤىت كوردى چىرۆك و ستران، سەئىد دېرەشى (فەكۆلپىن و بەرەڤەڤكرن)، رىڤەبەريا چاپ و بەلاڤكرنى _ دەھك، (دەھك : ۲۰۱۳) ، ل ۲۸۵_۳۱۴.

(۱۹) تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى، ل باغى فەقى تەيران، ژ وەشانى پەرتووكخانەيا نورسىن _ دەھك، (دەھك : ۲۰۱۸)، ل ۸.

(۲۰) مەلا مەحمود بايەزىدى، فەقى تەيران، ئەي ئاڤ و ئاڤ، دەستئىقىس، (ئەرزەرۆم : ۱۲۸۲مىش / ۱۸۶۵ز)، ل ۱.

(۲۱) تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى، ل باغى فەقى تەيران، ل ۳۳.

(۲۲) ئەڤ ھەلبەستە ل سالا (۱۰۴۱مىش / ۱۶۳۱ز) فەھاندىبو، ھەروەكى د دووماھى مالكى دا ديار دكەت:

(مىم و حى) ھەفتە فەلەك چوون

ژ ھجرەتە دوران گەلەك چوون

سال ھزار و چىل و يەك چوون

ئەڤ غەزەل ئانى ديارە

بىنرە: سەئىد دېرەشى _ پىزانى ئالىخان، ديوانا فەقى تەيران، ل ۱۳۵.

(۲۳) ديوانا مەلايى جىزىرى، مەھمەد ئەسمەرىن خۆشاقى (ناسخ)، دەستئىقىس (۱۸۷۲)، ل ۶۷.

(۲۴) سەئىد دېرەشى، بەرەمىيە ديوانا فەقى تەيرا، ل ۴۳.

(۲۵) دەستئىقىس: مەھمەد سىراجەددىن كورنى مەلا عەبدولحەكىم، (۱۳۷۷ مىش / ۱۹۶۱)، ل ۳۹.

M.Xalid Sadini , Feqiyê Teyran Jiyan berhem û Helbestên wî , L. 433 .

(۲۶) كەشكۆلا مەھمەد بن مەسەيحا، دەستئىقىس، (۱۱۸۱ مىش / ۱۷۶۷ز)، ل ۱۲۳.

(27) MARTIN HARTMANN , GEZIRET

IBN OMAR GENANNT MALAI GIZRI ,
BERLIN : 1904

- (۲۸) تَفْہی تَنکَن. (خ : ل ۶۷)؛ تَفْہی. (ہ : ل ۲۰۸)؛ دَفْہی (ت: ل ۳۱۹).
- (۲۹) د. (خ : ل ۶۷)؛ ل. (ت: ل ۳۱۹).
- (۳۰) کُو دَرَبِی تَبِیْرَی. (خ : ل ۶۷).
- (۳۱) دَرْمَانِ هَبِیْہ لَیْکَن. (خ : ل ۶۷) .
- (۳۲) سَلَامَیْن. (خ: ل ۶۷).
- (۳۳) بَی حَسَبِیْن. (ھ: ل ۲۰۹)؛ حَسَبِیْن . (ت : ل ۳۱۹).
- (۳۴) شَوْبِہْتِی. (خ: ل ۶۷).
- (۳۵) ژ مَدَا. (خ : ل ۶۷).
- (۳۶) دَرْمَانِ ژ. (خ : ل ۶۷).
- (۳۷) نَادَم ب. (خ: ل ۶۷) ؛ نَمَز نَادَم . (ت: ل ۳۱۹).
- (۳۸) مَعْدِنَا. (خ: ل ۶۷).
- (۳۹) دَبَارَبِیْن. (خ: ل ۶۷).
- (۴۰) نَیْظَہَار کَہِیْن مَعْنِہِیَان. (خ: ل ۶۷)؛ نَیْظَہَار کَہِیْن. (ھ : ل ۲۰۹)؛ ظَاہِر دَکْن مَعْنِیَان . (ت: ل ۳۱۹).
- (۴۱) تَبِیْعِہْتِی وَان صَفَاتَان. (خ: ل ۶۷) ؛ تَعْمِیْبُونَا قَان صَفَاتَان. (ھ: ل ۲۰۹) ؛ تَعْمِیْبُونَا صَفَاتَان . (ت: ل ۳۱۹).
- (۴۲) د. (خ : ل ۶۷).
- (۴۳) فَعْرَضِہ د وَصَالِی. (خ: ل ۶۷).
- (۴۴) نَہ پَردِہ بَی نَہ سَتَارَہ ک. (خ: ل ۱۱۷)؛ نَہ پَردِہ نَہ سَتَارَہ ک. (ت: ل ۳۱۹).
- (۴۵) ژ سَرِپَا. (خ: ل ۱۱۷).
- (۴۶) د. (خ: ل ۱۱۷).
- (۴۷) ب حَہْرَفَیْن خَوَہ کَشَشَا فِہ. (خ: ل ۱۱۷).
- (۴۸) ضَمِیْر د دَہْرَنْ فَیْ مَوَعْمَا تَی. (خ: ل ۶۷)؛ ضَمِیْر دَدَنْ مَعْنَا تَی. (ت: ل ۳۱۹).
- (۴۹) نَہْفُ مَالِکَہ د دَانِہَا (خ: ل ۶۷) دَا نَیْنِہ.
- (۵۰) نَہْفُ مَالِکَہ د دَانِہَا (خ: ل ۶۷) دَا نَیْنِہ.
- (۵۱) حَی بَیْنِ حَہْف ت حَامِیْمَان. (خ : ل ۶۸)؛ حَیْتِی حَہْف ت حَامِیْمَان. (ھ: ل ۲۰۹).
- (۵۲) نَوَقْطَہِیَان. (خ: ل ۶۸).
- (۵۳) تَبِیْسِی دُو طَا سِیْمَان. (خ: ل ۶۸).
- (۵۴) مِیْمَان. (ھ: ل ۲۰۹)؛ دُو مِیْمَان . (ت: ل ۳۲۰).
- (۵۵) پَاقِیْنِہ جَہْم د جِیْمَان. (خ: ل ۶۸)؛ پَاقِیْنِہ جَہْم جِیْمَان. (ھ: ل ۲۰۹)؛ پَاقِیْنِہ جَہْم دُو جِیْمَان. (ت: ل ۳۲۰).
- (۵۶) عَشَقِی ژئ پَہِیْدَا کَہْن. (خ: ل ۶۸)؛ عَشَقِی ژئ پَہِیْدَا کَہْن. (ھ: ل ۲۰۹) ؛ کُو ژئ پَہِیْدَا کَہْن. (ت: ل ۳۲۰).
- (۵۷) د. (خ: ل ۶۸).

- (۵۸) ژ خُوْمَا کُو مَہِی نَرَادِہ. (خ: ل ۶۸).
- (۵۹) رَہْتِہ. (خ: ل ۶۸).
- (۶۰) لَہْوَحِی دُو نُوونِ لَیْ صَادِہ. (خ : ل ۶۸)؛ لَہْوَحِی دُو نُوونِ صَادِہ. (ھ: ل ۲۱۰)؛ لَہْوَحِی لَیْ نُوونِ وَ صَادِہ. (ت: ل ۳۲۰).
- (۶۱) لَہُو فَبِیْضِہ دَا قَدَلَمَیْنِ. (خ: ل ۶۸).
- (۶۲) نُوورَا. (خ: ل ۶۸).
- (۶۳) دَا رَہْتِی. (خ: ل ۶۸).
- (۶۴) پَی قَہْرَانْدِہ. (ھ: ل ۲۱۰) ؛ قَہْدَرَانْدِہ. (ت: ل ۳۲۰).
- (۶۵) مَہْسْتَلِی. (خ: ل ۶۸).
- (۶۶) پَی صَہْوَرَانْدِہ. (ھ: ل ۲۱۰) ؛ صَہْوَرَانْدِہ. (ت: ل ۳۲۰).
- (۶۷) مَن. (خ: ل ۶۸)؛ مَہ . (ت: ل ۳۲۱).
- (۶۸) مَعْنَا تِہ د تَہْجَلَاتِی. (خ: ل ۶۸) ؛ ب. (ت: ل ۳۲۰).
- (۶۹) کَافِ ہَانِہ د. (خ: ل ۶۸)؛ ہَا یِہ . (ت: ل ۳۲۰).
- (۷۰) ہَا. (ھ : ل ۲۱۰)؛ ہَا یِہ . (ت: ل ۳۲۱).
- (۷۱) جِمْسِی کُوورِہ. (خ: ل ۶۸)؛ کُووِہِی. (ھ: ل ۲۱۰)؛ کُووِہِی. (ت: ل ۳۲۱).
- (۷۲) نَجمَالِہ د تَہْ فِصْلِی. (خ: ل ۶۸).
- (۷۳) جَہْمَال. (خ: ل ۶۸)؛ جَہْمَال. (ھ: ل ۲۱۰)؛ ژ. (ت: ل ۳۲۱).
- (۷۴) نُوورَا. (خ: ل ۶۸).
- (۷۵) تَسْمَہ کَہ ژ بَیْنِ (اللہ) تَی. (ھ : ل ۲۱۰)؛ تَسْمَہ کَہ ژ تَلَلِہ ہ تَی. (ت: ل ۳۲۱).
- (۷۶) چَہْرَخَہ. (خ : ل ۶۸)؛ چَہْرَخَہ. (ھ : ل ۲۱۰) ؛ چَہْرَخَہ کَہ. (ت: ل ۳۲۱).
- (۷۷) عَہْوَرِی رَہْش نَقَابِہ. (ھ: ل ۲۱۰)؛ عَہْوَرِی رَہْش خَوَہ نَقَابِہ. (ت: ل ۳۲۱).
- (۷۸) نَہْدِی کَہم ژئ ہَلَالِی. (ھ: ل ۲۱۰)؛ ل بَہْر وَہِجِی ہَلَالِی. (ت: ل ۳۲۱).
- (۷۹) مَہْجِیوْبِہ ژ شَہْمَالِی. (خ : ل ۶۸).
- (۸۰) شَہْمَالِ و . (خ : ل ۶۸) ؛ شَہْمَالِ عَہِیْنِی نُوورِہ. (ھ : ل ۲۱۱)؛ شَہْمَالَا ژ . (ت : ل ۳۲۱).
- (۸۱) شَہْوَقِی ل بَہْر سَتَار تَی. (خ: ل ۶۸)؛ شَہْوَقِی ل بَہْر سَتَار تَی. (ھ: ل ۲۱۱)؛ شَہْفَق کُو لَی سَتَار تَی . (ت: ل ۳۲۱).
- (۸۲) د . (خ : ل ۶۸) ؛ د. (ھ : ل ۲۱۱)؛ ل . (ت: ل ۳۲۱).
- (۸۳) حَہْقِیْقَہ ت . (خ: ل ۶۸)؛ حَہْقِیْقِی. (ھ: ل ۲۱۰)؛ حَہْقِیْقِی. (ت: ل ۳۲۲).
- (۸۴) کَہْفِیْن. (خ: ل ۶۸)؛ جَانْفَا کَہْفِیْن. (ھ: ل ۲۱۱) ؛ جَانْفَا دَا فِی کَہْفِیْن. (ت: ل ۳۲۲).
- (۸۵) رَاسْتِہ یَہْمِیْنِہ صَادِہ. (خ : ل ۶۸)؛ رَاسْتِہ تَہْمِیْنِہ صَادِہ. (ھ: ل ۲۱۱)؛ رَاسْتِہ وَ دَوْرَسْتِہ وَ صَادِہ. (ت: ل ۳۲۱).

پەزىلەتلىك ئالىم ۋە شەيخ ھەبىبىيەت سۈرپا خانان

ل ۳۲۲).
 (۸۶) ب شونا رىئ كەفېن. (خ: ل ۶۸)؛ چە رەنگ ب شونا كەفېن. (ھ: ل ۲۱۱).
 (۸۷) قەنجە لەطفىفە لائىقە. (خ: ل ۶۸).
 (۸۸) فېككەفېن. (خ: ل ۶۸)؛ كەفېن. (ھ: ل ۲۱۱)؛ فېككەفېن. (ت: ل ۳۲۲).
 (۸۹) باغى ژ نوو وز وى لى. (خ: ل ۶۸)؛ ژ نوو وەرەق. (ھ: ل ۲۱۱)؛ وەرەق لى. (ت: ل ۳۲۲).
 (۹۰) د وى. (خ: ل ۶۸)؛ يار دى د وى. (ھ: ل ۲۱۱)؛ ل. (ت: ل ۳۲۲).
 (۹۱) د سويىدەھ. (خ: ل ۶۸)؛ د سويىدەھى. (ھ: ل ۲۱۱)؛ سويىدەھيا. (ت: ل ۳۲۲).
 (۹۲) پوپر ژ حوسن. (خ: ل ۶۸)؛ پەرتەو ژ حوسن. (ھ: ل ۲۱۱)؛ پەرتەو ژ حوسنا. (ت: ل ۳۲۲).
 (۹۳) دا بېنىن. (خ: ل ۶۹)؛ دا بېنىن. (ھ: ل ۲۱۱)؛ دېبېنىن. (ت: ل ۳۲۲).
 (۹۴) د. (خ: ل ۶۹)؛ ل دۆر. (ت: ل ۳۲۲).
 (۹۵) ل حالەكى ئەم نامىنىن. (خ: ل ۶۹)؛ نامىنىن. (ھ: ل ۲۱۱)؛ ل حالەكى نامىنىن. (ت: ل ۳۲۲).
 (۹۶) دخوينىن. (خ: ل ۶۹)؛ دخوينىن. (ھ: ل ۲۱۱).
 (۹۷) ھەبىيەت سۈرپا خانان. (خ: ل ۶۹)؛ ھەبىيەتتا وان خاقانان. (ت: ل ۳۲۲).
 (۹۸) رۆژا. (خ: ل ۶۹)؛ رۆژە. (ت: ل ۳۲۲).
 (۹۹) تى بىرمىن ب كۆفانان. (خ: ل ۶۹)؛ دنالين ژ كۆفانان. (ت: ل ۳۲۲).
 (۱۰۰) كۆفانين. (خ: ل ۶۹).
 (۱۰۱) تېرىن وان ھەساران. (خ: ل ۶۹)؛ د وان. (ت: ل ۳۲۲).
 (۱۰۲) جار. (خ: ل ۶۹)؛ جارن. (ت: ل ۳۲۲).
 (۱۰۳) د نووباران. (خ: ل ۶۹)؛ وان نووباران. (ت: ل ۳۲۲).
 (۱۰۴) نھىن دل رەشىنىن. (خ: ل ۶۹)؛ نھىن دل دل دەرەشىنىن. (ھ: ل ۲۱۲)؛ نھىنى دل دەرەشىنىن. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۰۵) تىران ژ سىيەھ. (خ: ل ۶۹)؛ تىرا. (ھ: ل ۲۱۱)؛ تىرىن د سىياھ. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۰۶) دوو مىر تغەذب. (خ: ل ۶۹)؛ دوومىر ب غەضب. (ھ: ل ۲۱۲)؛ دو مىر غەضب. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۰۷) ژ. (خ: ل ۶۹)؛ ل. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۰۸) ژ عمىن و قاف و شىنىن. (خ: ل ۶۹)؛ ژ عمىن قەوسان دەرەشىنىن. (ھ: ل ۲۱۲)؛ ژ قاف و واو و سىنىن. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۰۹) رەشان. (خ: ل ۶۹)؛ كۆشان. (ھ: ل ۲۱۲)؛ پۆشان.

(ت: ل ۳۲۳).
 (۱۱۰) ب سەر ل من كىشان. (خ: ل ۶۹)؛ ب سەر ل مە كىشان. (ھ: ل ۲۱۲)؛ وان سەر ل مە دكىشان. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۱۱) دەرېين وان. (خ: ل ۶۹)؛ وان. (ھ: ل ۲۱۲)؛ د وان. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۱۲) عاشق ددەست نەھنگن. (خ: ل ۶۹)؛ ژ دەست نەھنگن. (ھ: ل ۲۱۲)؛ ژ دەست ب ھەنگن. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۱۳) داغىن مە پور د كولن. (خ: ل ۶۹).
 (۱۱۴) نايى كوو گوھتن. (خ: ل ۶۹)؛ خەبەر نائى گوتن. (ھ: ل ۲۱۲)؛ ژئ نايى گوتن. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۱۵) دەرې. (خ: ل ۶۹)؛ دەرې. (ھ: ل ۲۱۲)؛ ضەرب. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۱۶) ھناف مە ژ بەر سوھتن. (خ: ل ۶۹)؛ ھناف مە ژ بەر سووتن. (ھ: ل ۲۱۲)؛ ھناف ژ بەر د سوتن. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۱۷) ب جوھتن. (خ: ل ۶۹).
 (۱۱۸) ئىشارەت. (خ: ل ۶۹).
 (۱۱۹) تىژ ئاورن. (خ: ل ۶۹)؛ تىژ. (ھ: ل ۲۱۲)؛ د تىژ. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۲۰) تىرىن دو. (خ: ل ۶۹)؛ تىرىن دوو. (ھ: ل ۲۱۲)؛ تىرى د وان. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۲۱) د دل د فرن. (خ: ل ۶۹).
 (۱۲۲) ئاقرېن ژ جوھتن. (خ: ل ۶۹)؛ ئاقرېن جوتى. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۲۳) بەرقەكە. (خ: ل ۶۹)؛ بەرقەكە. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۲۴) شەمسە د چەرخى. (خ: ل ۶۹)؛ خورشيدە چەرخا. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۲۵) ھاتى. (خ: ل ۶۹)؛ ھاتىيە. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۲۶) ئىنسان و سوورەت. (خ: ل ۶۹)؛ ل سوورەت. (ھ: ل ۲۱۲)؛ ئىنسانە ب. (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۲۷) يان حوورە تەحىياتى. (خ: ل ۶۹)؛ يان حوورە د ھەنئاتى. (ھ: ل ۲۱۲)؛ يان حوورىيە د ھەنئاتى؟ (ت: ل ۳۲۳).
 (۱۲۸) حوورى. (خ: ل ۷۰)؛ حورى. (ھ: ل ۲۱۲)؛ كو. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۲۹) د قسى. (خ: ل ۷۰)؛ د قسى. (ھ: ل ۲۱۲)؛ پەرى ھەم د وى. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۳۰) ھەمى ژ. (خ: ل ۷۰)؛ ھەمى. (ھ: ل ۲۱۲)؛ ھەموو. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۳۱) نىر يەك شەمس دناقى. (خ: ل ۷۰)؛ نىزىك شەمس و طاقى. (ھ: ل ۲۱۲)؛ نىزىكى شەمس و طاقى. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۳۲) شەرمىن. (خ: ل ۷۰)؛ شەرمىن. (ھ: ل ۲۱۳)؛ وان شەرمە.

(ت: ل ۳۲۴).
 (۱۳۳) خورشیدہ مہر موشتہری. (خ: ل ۷۰)؛ خورشید و مہر موشتہری. (ھ: ل ۲۱۳)؛ خورشید ماہر و موشتہری. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۳۴) پیڑونہ ت موقابلدان. (خ: ل ۷۰)؛ پھروانہ. (ھ: ل ۲۱۳)؛ پیڑو. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۳۵) نسانہ ب صورتہ. (خ: ل ۷۰)؛ نسان ل شہکلج. (ھ: ل ۲۱۳)؛ نسانہ ب شہکلج. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۳۶) بیان حورہ صورتہ ولدان. (خ: ل ۷۰)؛ بیان حورہ صورتہ ولدان؟. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۳۷) پیڑو یھفین. (خ: ل ۷۰)؛ پیڑو یھفین خالن. (ھ: ل ۲۱۳)؛ کو. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۳۸) دو پڑون. (خ: ل ۷۰)؛ دو پڑون دو ہلالن. (ھ: ل ۲۱۳)؛ دو پڑو و. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۳۹) د. (خ: ل ۷۰)؛ ل. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۴۰) پھمزین د. (خ: ل ۷۰)؛ د. (ھ: ل ۲۱۳)؛ د رھمز. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۴۱) نہباتہ لیٹف. (خ: ل ۷۰)؛ نہباتی لیٹف. (ھ: ل ۲۱۳)؛ نہباتی نہو. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۴۲) بوھیزن. (خ: ل ۷۰)؛ دیڑن. (ھ: ل ۲۱۳)؛ ب ہیڑن. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۴۳) غھمزین وان نافران. (خ: ل ۷۰)؛ غھمزین وان نافران. (ھ: ل ۲۱۳)؛ خدہنگین د ناوران. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۴۴) عاشقان د بریڑن. (خ: ل ۷۰).
 (۱۴۵) شاباشہ. (خ: ل ۷۰)؛ شاباشان. (ھ: ل ۲۱۳)؛ شاباشہ. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۴۶) بلہچن. (خ: ل ۷۰)؛ بلہگین. (ھ: ل ۲۱۳)؛ بلہچم. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۴۷) حھرامہ خھوا. (خ: ل ۷۰)؛ حھرامہ خھوا. (ھ: ل ۲۱۳)؛ حھرامن خھوید. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۴۸) کھسی. (خ: ل ۷۰)؛ ل. (ھ: ل ۲۱۳)؛ ل. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۴۹) یدک بھیتن. (خ: ل ۷۰)؛ یدقینن. (ھ: ل ۲۱۳)؛ دھیتن. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۵۰) کوو. (خ: ل ۷۰)؛ تینن. (ھ: ل ۲۱۳)؛ وی. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۵۱) مووھتہ. (خ: ل ۷۰)؛ مووھتہ. (ھ: ل ۲۱۳)؛ مھدھتہ. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۵۲) موھردار بی تہ بیتن. (خ: ل ۷۰)؛ بی تینن. (ھ: ل ۲۱۳)؛ عاشق ل پھی وی تینن. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۵۳) د وھصلی د فرقہتی. (خ: ل ۷۰)؛ د وھصلی و فرقہتی.

(ھ: ل ۲۱۳)؛ ژ جھب و ژ فورقہتی. (ت: ل ۳۲۴).
 (۱۵۴) عھبید ژ ہر. (خ: ل ۷۰)؛ عھبید ژ. (ھ: ل ۲۱۳)؛ بھعیدہ. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۵۵) توتاک ب زھصتہ. (خ: ل ۷۰).
 (۱۵۶) و بلبیل ژ. (خ: ل ۷۰)؛ بلبیل ژ وی. (ھ: ل ۲۱۳)؛ بولبول ژ ہر. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۵۷) خویا. (خ: ل ۷۰)؛ خھو ناکتہ. (ھ: ل ۲۱۳)؛ خھو قھط. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۵۸) دوورن. (خ: ل ۷۰)؛ دوورن. (ھ: ل ۲۱۳)؛ کو دوورہ. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۵۹) لھوتی. (خ: ل ۷۰)؛ تی. (ھ: ل ۲۱۴)؛ تیت. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۶۰) ژ ہرق و. (خ: ل ۷۰)؛ ژ ہرقا. (ھ: ل ۲۱۴)؛ ژ ہرقا. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۶۱) دھما لھو بیتن. (خ: ل ۷۰)؛ دھما لھو بیتن. (ھ: ل ۲۱۴)؛ دھما کو تیتن. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۶۲) نھظہرکھ. (خ: ل ۷۰)؛ نھظہرکھ. (ھ: ل ۲۱۴)؛ نھظہر دا. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۶۳) دمروت. (خ: ل ۷۰).
 (۱۶۴) خھو ناگرت. (خ: ل ۷۰).
 (۱۶۵) تھڑ و. (خ: ل ۷۰)؛ تیڑہ. (ھ: ل ۲۱۴)؛ تیڑہ. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۶۶) پھردی ناصھرت. (خ: ل ۷۰).
 (۱۶۷) پھردہ دا بدھت. (خ: ل ۷۰)؛ د بدھت. (ھ: ل ۲۱۴)؛ پھردہ. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۶۸) د سوڑی. (خ: ل ۷۰).
 (۱۶۹) فدا دکھت رووچ. (خ: ل ۷۰)؛ فدا دکھت رووچ وڑی. (ھ: ل ۲۱۴)؛ فدا کرن عومر. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۷۰) د کھشفا وی سووہجاتی. (خ: ل ۷۰).
 (۱۷۱) بت ب. (خ: ل ۷۰)؛ ب. (ھ: ل ۲۱۴)؛ د. (ت: ل ۳۲۵).
 (۱۷۲) یدقینن. (خ: ل ۷۰)؛ یدقینن. (ھ: ل ۲۱۴)؛ ب من ہمر. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۷۳) دو لاتی بن. (خ: ل ۷۰)؛ دو لات بن لاتھک. (ھ: ل ۲۱۴)؛ دو لات گھر بینن. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۷۴) بخوہ. (خ: ل ۷۰)؛ بخوہ. (ھ: ل ۲۱۴)؛ ہمر. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۷۵) بین. (خ: ل ۷۰)؛ بن. (ھ: ل ۲۱۴)؛ بینہ. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۷۶) ژ ہھف نینن. (خ: ل ۷۰)؛ نھبن. (ھ: ل ۲۱۴)؛ نینہ. (ت: ل ۳۲۶).

(۱۷۷) تىغان. (خ: ل ۷۰)؛ ب قان. (ه: ل ۲۱۴)؛ د وان. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۷۸) ب عەينى. (خ: ل ۷۰)؛ ب. (ه: ل ۲۱۴)؛ ل عەينى. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۷۹) ل جوملەى جوملىن. (خ: ل ۷۰)؛ حەملىن. (ه: ل ۲۱۴)؛ ل جوملەى. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۸۰) ژ ئەسمائىن رەوحانى. (خ: ل ۷۱)؛ ژ ئەسمائىن رەوحانى. (ه: ل ۲۱۴)؛ ژ ئەسمائىن حەققانى. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۸۱) ل نك كەشقى. (خ: ل ۷۱)؛ ل نك كەشف. (ه: ل ۲۱۴)؛ دىئىف كەشفا. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۸۲) ھەر. (م: ل ۷۱)؛ ھەر. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۸۳) د ناسوت و. (خ: ل ۷۱)؛ د ناسوتى. (ه: ل ۲۱۴)؛ د ناسوتتا. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۸۴) ھاتى. (خ: ل ۷۱).
 (۱۸۵) مەحبوب و جام دكەف. (خ: ل ۷۱).
 (۱۸۶) كەفا كوزو. (خ: ل ۷۱)؛ كەفا كوزو. (ه: ل ۲۱۵)؛ كو كوزو. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۸۷) نازك و د سپى. (خ: ل ۷۱)؛ و سپى. (ه: ل ۲۱۵)؛ و سپى. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۸۸) قەدەجا. (خ: ل ۷۱)؛ قەدەجا. (ه: ل ۲۱۵)؛ جاما كو. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۸۹) نەبى. (خ: ل ۷۱)؛ نەبى. (ه: ل ۲۱۵)؛ بنىن. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۹۰) قەدخون ل. (خ: ل ۷۱)؛ قەدخون. (ه: ل ۲۱۵)؛ قەخون ژ. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۹۱) مەدحىن مەحبوب و خووندىن. (خ: ل ۷۱)؛ مەدحىن. (ه: ل ۲۱۵)؛ ب مەدحان مەحبوب خووندىن. (ت: ل ۳۲۶).
 (۱۹۲) د. (خ: ل ۷۱).
 (۱۹۳) ل داغىن كولا. (خ: ل ۷۱)؛ كول. (ه: ل ۲۱۵)؛ كول. (ت: ل ۳۲۷).
 (۱۹۴) گولا. (خ: ل ۷۱)؛ گولا. (ه: ل ۲۱۵)؛ گولا. (ت: ل ۳۲۷).
 (۱۹۵) مەدحىن. (خ: ل ۷۱)؛ مەدحىن. (ه: ل ۲۱۵)؛ مەدحا. (ت: ل ۳۲۷).
 (۱۹۶) ب جەدبانتن. (ه: ل ۲۱۵)؛ ب جەدبە هاتن. (ت: ل ۳۲۷).
 (۱۹۷) د صەبرن. (خ: ل ۷۱)؛ د صەبرن. (ه: ل ۲۱۵)؛ د فراقىن صەبىرى. (ت: ل ۳۲۷).
 (۱۹۸) تە نەسىم. (خ: ل ۷۱)؛ نەسىم ژ وان. (ه: ل ۲۱۵)؛ نەسىم بىت. (ت: ل ۳۲۷).
 (۱۹۹) بلبل خوہ ژى دگرن. (ه: ل ۲۱۵)؛ بولبول خوہى بگرى. (ت: ل ۳۲۷).

(۲۰۰) تى. (خ: ل ۷۱)؛ دى. (ه: ل ۲۱۵)؛ دى. (ت: ل ۳۲۷).
 (۲۰۱) بەر برىنى گول بمرن. (خ: ل ۷۱)؛ ل پىش كول دمرن. (ه: ل ۲۱۵)؛ ب داغىن كول بمرى. (ت: ل ۳۲۷).
 (۲۰۲) ژ ئەزىل. (خ: ل ۷۱)؛ ژ ئەزىل. (ه: ل ۲۱۵)؛ ئەو. (ت: ل ۳۲۷).
 (۲۰۳) ھەتتا ب ئەبەد بىن. (خ: ل ۷۱)؛ ھەتتا كود دىنى مېنى. (ه: ل ۲۱۵)؛ ئەبەد ژ مەعدىنى. (ت: ل ۳۲۷).
 (۲۰۴) ژ مەعدەن دا درىژن. (خ: ل ۷۱)؛ ژ مەعدەن دا درىژن. (ه: ل ۲۱۵)؛ گەوھەرمان داپرىژن. (ت: ل ۳۲۷).
 (۲۰۵) ھەرفەك ژ وەصفان تەنى. (خ: ل ۷۱).
 (۲۰۶) عالەمى. (خ: ل ۷۱)؛ عالەم. (ه: ل ۲۱۵)؛ عالەم تىك. (ت: ل ۳۲۷).
 (۲۰۷) ھەمىيان ب شاھد كەن. (خ: ل ۷۱)؛ ھەمىيان ب نىشەاد كەن. (ه: ل ۲۱۵)؛ ھەمووان ب ئوستاد كەن. (ت: ل ۳۲۷).
 (۲۰۸) ب شەرح ب سەواد كەن. (خ: ل ۷۱)؛ ب شەرح و ب سەواد كەن. (ه: ل ۲۱۵)؛ بىنن ب شەرح سەواد كەن. (ت: ل ۳۲۷).
 (۲۰۹) نائىت. (خ: ل ۷۱)؛ نائىت. (ه: ل ۲۱۵)؛ نائىت. (ت: ل ۳۲۷).
 (۲۱۰) بەحران. (خ: ل ۷۱)؛ بەحران. (ه: ل ۲۱۵)؛ ھەر. (ت: ل ۳۲۷).
 (۲۱۱) ژ قى شەشمالكىي ھەتا دووماھىي د دەستنىسا (خۇشابى) دا نىنە و دانىيا مارتن ھارتمان ژى ھەر ھندى يا دەستنىسا ناھىرى يە ، مالكىن دووف دا مە ژ دەستنىسا كەشكولا (محمد بن مسىحا: ۱۱۸۱ مش / ۱۷۶۷ز) قەگۇھاستى يە.
 (۲۱۲) ژ نەوسەبەقان. (ت: ل ۳۲۸).
 (۲۱۳) دىرژت. (ت: ل ۳۲۸).
 (۲۱۴) تىننە. (ت: ل ۳۲۸).
 (۲۱۵) چ شاخى. (ت: ل ۳۲۸).
 (۲۱۶) درىژن. (ت: ل ۳۲۸).
 (۲۱۷) زەرى. (ت: ل ۳۲۸).
 (۲۱۸) د فورقەتى دېژم. (ت: ل ۳۲۸).
 (۲۱۹) ژ بال خودان دلا قە. (ت: ل ۳۲۸).
 (۲۲۰) بەھان. (ت: ل ۳۲۸).
 (۲۲۱) دزانن. (ت: ل ۳۲۸).
 (۲۲۲) د گەرپرەم. (ت: ل ۳۲۹).
 (۲۲۳) دكىشم صەبر و حىرى. (ت: ل ۳۲۹).
 (۲۲۴) د جىزىرى. (ت: ل ۳۲۹).

